Tewa

El **tewa** és una llengua de la família kiowa-tano parlada pels pueblo tewes, sobretot a la vall del riu Grande a Nou Mèxic al nord de Santa Fe, i a Arizona. També es coneix com a *Tano*[2] o (arcaic) Tée-wah.

Tewa	
Tipus	llengua i llengua viva
Parlants	
3.784 (2000)[1] principalment a Nou Mèxic Arizona	
Rànquing	-
Parlat a	Estats Units
Autòcton de	Arizona i Nou Mèxic
Classificació lingüística	
Kiowa-tano	
Tiwa-tewa	
Tewa	
Codis	
ISO 639-2	tew
ISO 639-3	tew (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=tew)
Glottolog	tewa1261 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/tewa1261)
Ethnologue.com	tew (http://www.ethnologue.com/language/tew)
IETF	tew
Endangeredlanguages.com	5881 (http://www.endangeredlanguages.com/lang/5881)

Contingut

Dialectes i ús
Revitalització lingüística
Referències
Bibliografia
Lectures
Enllaços externs

Dialectes i ús

El cens de 1980 comptava 1.298 parlants, gairebé tots ells bilingües en anglès. Cada poble o reserva on es parla té un dialecte:

- Nambe: 50 parlants (1980); 34 parlants (2004)[3]
- Pojoaque: 25 parlants (1980)
- San Ildefonso: 349 parlants
- Ohkay Owingeh: 495 parlants (1980)
- Santa Clara: 207 parlants (1980)
- Tesuque: 172 parlants (1980)

El tewa també és parlat pels tewa d'Arizona (Hopi-Tewa, Tano) que viuen a Hano en la reserva Hopi a Arizona.

Cap al 2012 el tewa era definit per la UNESCO com a "definitivament en perill d'extinció" a Arizona i "seriosament en perill" a Nou Mèxic.[4]

En els noms "Pojoaque" i "Tesuque", l'element pronunciat "que" (pronunciat com a [ɡe] en tewa, o /ki/ en anglès) és el nom tewa per "lloc".

El tewa pot ser escrit en alfabet llatí; que s'utilitza ocasionalment per a fins com ara signes (*Be-pu-wa-ve*, "Benvinguts", o *sen-ge-de-ho*,"Adéu"). Atès que els sistemes alfabètics s'han desenvolupat en els diferents pueblos, el tewa té una varietat d'ortografies en lloc d'un sol alfabet estandarditzat.[5] La forma escrita de la

llengua no és tan ubiqua com en idiomes com el cherokee o navajo, pel fet que alguns parlants tewa senten que la llengua s'ha de transmetre a través de la tradició oral.[2] La llengua tewa era una llengua parlada durant la dècada de 1960, i la documentació lingüística digital s'estava treballant a partir de 1995.[6]

Revitalització lingüística

Esther Martinez, qui va viure fins als 94 anys, fou coneguda a nivell nacional pels seus esforços en la preservació de la llengua tewa.[7] El seu diccionari tewa del pueblo San Juan fou publicat en 1982. La Llei de preservació de llengües ameríndies Esther Martinez va rebre el nom per ella, i el 15 de setembre de 2012, membres de la delegació del Congrés de Nou Mèxic va introduir legislació per a estendre el programa uns altres cinc anys.[8]

Els programes de llengua tewa estan disponibles per als nens en la majoria dels pueblos de parla tewa.[2][9] The Santa Clara Pueblo Tewa Language Revitalization Program also sponsors cultural activities, such as visiting Crow Canyon.[10]

Els contes infantils en tewa han estat digitalitzats per la Universitat de Nou Mèxic, i estan disponibles en línia.[11]

Un film documental de 2012, "The Young Ancestors", segueix a un grup d'adolescents de l'Escola Preparatòria de Santa Fe a mesura que aprenen tewa en un programa d'auto-estudi amb l'ajuda d'un mentor, la professora de literatura de setè grau Laura Kaye Eagles.

Referències

1. Cens dels EUA del 2000 (http://www.mla.org/map_data_results&mode=lang_tops&SRVY_YEAR=2000&lang_id=962)
2. «Tewa (Tano) Language and the Tewa Indian Tribes (Nambe, Pojoaque, San Ildefonso, San Juan, Santa Clara, and Tesuque Pueblos) (http://www.native-languages.org/tewa.htm)». [Consulta: 27 setembre 2012].
3. «University of New Mexico Rewards Red Lodge Graduate (http://www.unm.edu/news/Releases/04-06-21redlodge.htm)», 21-06-2004. [Consulta: 27 setembre 2012].
4. «UNESCO Atlas of the World's Languages in danger (http://www.unesco.org/culture/languages-atlas/index.php)». [Consulta: 29 setembre 2012].
5. Evan Ashworth. «On Nanbé Tewa Language Ideologies (http://www.linguistics.ucsb.edu/research/Ashworth_vol18.pdf)». [Consulta: 27 setembre 2012].
6. «Saving the Tewa Stories: A Model for Preserving Native Languages (http://www.washington.edu/research/showcase/1995a.html)». [Consulta: 27 setembre 2012].
7. Yvonne Shinhoster Lamb «Esther Martinez, 94; Preserved Language (http://www.ilinative.org/share/programDirectory/programDirectory.xml)». *Washington Post*, 19-09-2006 [Consulta: 27 setembre 2012].
8. «Local news in brief (https://archive.is/d5rPi)». *The Santa Fe New Mexican*, 15-09-2012. Arxivat de l'original (http://www.santafenewmexican.com/localnews/091512LocalBriefs) el 2013-01-05. [Consulta: 27 setembre 2012].
9. «Poeh Center (http://poehcenter.com/)». [Consulta: 27 setembre 2012].
10. «American Indian Student Education Project : Language preservation educators, students, and staff visit Crow Canyon (http://www.imakenews.com/crowcanyon1/e_article001547186.cfm?x=b11,0,w)». *Crow Canyon Archaeological Center*, 4, 9, 25-09-2009 [Consulta: 27 setembre 2012].

11. «American Indians in Children's Literature (AICL): Pueblo Stories--in Tewa--Digitized at the University of New Mexico (http://americanindiansinchildrensliterature.blogspot.com/2012/03/pueblo-stories-in-tewa-digitized-at.html)». [Consulta: 27 setembre 2012].

Bibliografia

- Harrington, John P. (1910). A brief description of the Tewa language (http://books.google.cat/books?id=pDZOAAAAYAAJ). *American Anthropologist*, *12*, 497-504.
- Speirs, Randall. (1966). *Some aspects of the structure of Rio Grande Tewa*. (Doctoral dissertation, SUNY Buffalo).
- Martinez, Esther. (1982). San Juan Pueblo Tewa Dictionary. San Juan Pueblo Bilingual Program, San Juan Pueblo, New Mexico.

Lectures

- «Pueblo Stories--in Tewa--Digitized at the University of New Mexico (http://americanindiansinchildrensliterature.blogspot.com/2012/03/pueblo-stories-in-tewa-digitized-at.html)». [Consulta: 27 setembre 2012].
- Wilfred William Robbins; John Peabody Harrington; Barbara W. Freire-Marreco *Ethnobotany of the Tewa Indians* (http://books.google.cat/books?id=vF0SAAAAYAAJ). Govt. Printing Office, 1916 [Consulta: 25 agost 2012].
- John Peabody Harrington. *The ethnogeography of the Tewa Indians* (http://books.google.cat/books?id=bABAAAAAYAAJ). Government Printing Office, 1916 [Consulta: 25 agost 2012].
- Junius Henderson; John Peabody Harrington *Ethnozoology of the Tewa Indians* (http://books.google.cat/books?id=yF0SAAAAYAAJ). U.S. Government Printing Office, 1914 [Consulta: 25 agost 2012].
- Ortman, Scott G. (2012) *Winds from the North: Tewa Origins and Historical Anthropology*. ISBN 978-1-60781-172-5.

Enllaços externs

- Tano/Tewa Indian Language (http://www.native-languages.org/tewa.htm)
- OLAC resources in and about the Tewa language (http://www.language-archives.org/language/tew)

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Tewa&oldid=24090990»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 14 jul 2020 a les 15:32.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.